

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE ARAÇ GELİŞTİRME

Dilek Peçenek

Özet

Araç geliştirme 1990'lı yıllardan bu yana özgül bir çalışma alanı olarak değerlendirilmektedir. Çalışma alanı olarak araç geliştirme, dil öğretim tasarımlarının ilke ve işlemleri üzerinde çalışarak araçlar oluşturmayı ve değerlendirmeyi içerir. Dil öğretimi için özel olarak tasarlanmış ders ve çalışma kitapları, görsel, işitsel ya da duyu-devinimsel nitelikli etkinlikler, özgün metinler ve gerçek nesnelere dil öğretim araçlarını oluştururlar. İlkelerini İkinci Dil Edinimi Araştırmalarından alan araç geliştirme dizgeli bir çalışma süreci gerektirir. Söz konusu ilkeler araçların niteliklerinde belirleyici bir rol oynar. Bu süreçte araç yazarlarının yanı sıra öğretmenler ve öğrenciler de araç geliştirebilirler. Araç uyarlama ve değerlendirme bu alan içinde ele alınan diğer çalışma konularıdır.

Anahtar sözcükler: Araç geliştirme, araç uyarlama, araç değerlendirme

(MATERIALS DEVELOPMENT IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING)

Abstract

This paper examines materials development as a specific field of study in foreign language teaching. Materials development includes developing and evaluating materials by studying on the principles and procedures of language teaching design. Materials include anything which can be used to facilitate the learning of a language. They can be linguistic, visual, auditory or kinesthetic, and they can be presented in print, through live performance or display, or on cassette, CD-ROM. Materials development which uses the principles of Second Language Acquisition Research, requires a systematic process. During this process teachers and learners can develop materials as well as professional material writers. Materials adaptation and materials evaluation are the basic fields of the materials development study.

Keywords: Materials development, materials evaluation, materials adaptation

Giriş

Günümüz yabancı dil öğretiminde araç geliştirme (materials development) özgül bir çalışma alanı olarak ele alınmaktadır. Dil öğretim araçlarının tasarlanması, uyarlanması ve değerlendirilmesi bu alanın başlıca çalışma konularıdır. Çalışma alanı olarak araç geliştirme, dil öğretim tasarımlarının ilke ve işlemleri üzerinde çalışarak araçlar oluşturmayı ve değerlendirmeyi içerir.

Araç geliştirme, 1990'lı yıllara değin dil öğretim yöntembiliminin bir alt birimi olarak görülüyordu. Dolayısıyla özgül bir alan olarak araç geliştirmenin kullanım ve değerlendirme yönlerini ele alan pek az çalışmaya rastlanır. 1990'lı yıllarda araç geliştirmenin ilke ve işlemleri üzerine çalışmalar yapılmaya ve kitaplar (McDonough ve Shaw, 1993; Hidalgo, Hall ve Jacobs, 1995; Tomlinson, 1998) yazılmaya başlamıştır. 2000'li yıllara gelindiğinde alana ilişkin çalışmaların (McDonough ve Shaw, 2003; McGrath, 2002; Tomlinson, 2003; Tomlinson ve Masuhara, 2004) süregeldiği gözlenmektedir. Yabancı dil öğretimi alanındaki değişimler araç geliştirmenin özgül bir alan olarak ele alınmasında etkili olmuştur. Dil öğretme ve öğrenme süreçleri, öğretim ortamı ve koşulları, öğrencinin amaçları ve gereksinimleri gibi değişkenler dil öğretim yöntemlerinin evrensel çözümler sunmadığını ortaya koymuştur. Brown'a (2002:6) göre, 'yöntem' teriminin yerini 'eğitbilim' almıştır. Yöntem, durağan bir işlemler bütünüdür, oysa eğitbilim, öğretim-öğrenim süreçlerinde öğretmenler, öğrenciler ve öğretim araçları arasında devingen bir etkileşim önerir. Brown'ın betimlediği yaklaşım tanıyla (gereksinim çözümlemesi, öğretim programı ve araç geliştirme) başlar; bunu davranış (öğretim ve eğitbilim) ve değerlendirme (sınama - değerlendirme) izler. Başka bir deyişle, dil öğretim yöntemleri, daha esnek ve özgür bakış açıları içeren öğretim yaklaşımları ve teknikleri ile yer değiştirmiş durumdadır. Bunun bir uzantısı olarak, herhangi bir yöntemle yazılmış bir yabancı dil öğretim kitabının her öğretim ortamı için ideal olamayacağı anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra öğretmenlerin kullandıkları araçlar ile öğrencileri arasındaki uyumu sağlamak amacıyla araç üretmeye, uyarlamaya ve değerlendirmeye gereksinimleri araç geliştirmeye olan tutumun değişmesinde önemli bir etmen olmuştur. Bu belirlemeler, dil öğretim yaklaşımlarının ve tekniklerinin uygulama etkinlikleri biçiminde sunulmasına olanak tanıyan dil öğretim araçlarının özgül bir alan içinde çalışılmasına yol açmıştır.

Dil Öğretim Araçları

Araçlar, bir dilin öğrenimini kolaylaştırmak amacıyla kullanılan her şeyi içerir. Dilsel, görsel, işitsel ve duyu-devinimsel olabilir; yazılı olarak, canlı edim ya da gösteri ile, kasette, CD'de, DVD'de ya da İNTERNET'te sunulabilir Tomlinson, (2001:66) McGrath (2002:7) gerçek nesnelere (çanta, kalem, sandalye vb.) ve betimlemelerin (çizimler ya da fotoğraflar) dil öğretimi için görsel destekler oluşturabileceğini belirtir, bununla birlikte 'yazılı' araçların

üzerinde özellikle durur. Yazılı araçlar arasında, dil öğrenimi ve öğretimi için özel olarak tasarlanmış ders kitapları, çalışma kitapları, bilgisayar yazılımları vb.; canlı yayın kayıtları, gazete makaleleri vb. gibi özgün araçlar; öğretmenlerin yazdığı ve öğrencilerin ürettiği araçlar yer alır.

Araç Geliştirmede Öğretmen ve Öğrenciler

Tomlinson (2003), araç geliştirmenin araç yazarlarının ve öğretmenlerin uğraşı alanı olduğunu belirtir. Dil öğretmenleri, öğrencilerin gereksinimleri doğrultusunda kendi derslerinde kullanmak üzere, bireysel olarak ya da grup çalışması ile araç geliştirebilirler. Yöntem-sonrası (post-method) dil öğretim yaklaşımlarında, öğretmenin, teknik ve strateji çeşitliliğinde bireysel katkılarına öğretim sürecine yansıtılabileceği görüşü yaygındır. Başka bir deyişle, öğretmen için özerk bir öğretim davranışı tanımlanmıştır. Yöntemin gerektirdiklerini doğrudan uygulayan öğretmenin yerini, gereksinimlere ve koşullara göre teknikler ve stratejiler üretebilen, araç geliştirebilen öğretmen almıştır. Bununla ilintili olarak Tomlinson (2003) öğretmenlerin araç geliştirmenin ilke ve işlemlerine ilişkin bilgi edinmeleri ve bu alanda deneyim kazanmaları gerektiğini vurgular.

McGrath (2002) ise öğrencilerin de araç geliştirme sürecinde yer alabileceklerinden söz eder. Öğrencilerin dil yanıtları, kendi öykülerinden oluşturdukları örnekler, etkileşimsel bir biçimde ürettikleri metinler, kendi hazırladıkları alıştırmalar vb. araç geliştirme için veri kaynaklarıdır.

Araç Geliştirme İlkeleri

Dil öğrenme ya da edinme kuramları ve İkinci Dil Edinimi* Araştırmalarının (Second Language Acquisition Research) sonuçları dil öğrenme süreçlerine ilişkin çeşitli bakış açıları sunarlar. Bakış açılarındaki çeşitlilik araç geliştirme ilkelerinin birincil kaynağını oluşturur. Özellikle güdülenme, eğilim, öğrenme stratejileri, öğrenme biçimleri, yaş ve zeka gibi öğrenci özelliklerine ilişkin çalışmaların sonuçları, araçların niteliklerinin nasıl olması gerektiği konusunda belirleyici olmuştur. Bu bağlamda, İkinci Dil Edinimi Araştırmalarından çıkan ve dil öğretimine yansıtılan sonuçlar aynı zamanda araç geliştirmenin ilkelerini oluşturur.

Araç geliştirme ilkeleri, araçların genel niteliklerine ilişkin bir dizi öneri içerir. İlkeler incelendiğinde gereksinim ve gerekliliklerin dile getirildiği anlaşılır. Bu ilkelerden kimilerine aşağıda yer verilmiştir (Richards, 2001:264; Tomlinson, 1998:5-22; Tomlinson, 2003:21-22):

* 'İkinci dil edinimi', anadili ediniminin ardından herhangi bir dili herhangi bir düzeyde öğrenme sürecini tanımlamak için kullanılan genel bir terim ve bir çalışma alanıdır. Bu alan aynı zamanda yabancı dil öğrenimini içerir. (Cook, 2001:6; Gas ve Selinker, 2001:5; Mitchell ve Myles, 1999:1-2).

Araçlar;

- Etki bırakmalı (yenilik, değişiklik, ilgi çekici sunum, albenili içerik) ve ilgi çekici bir yolla uygulanmalı,

- Öğrencilerin kendilerini rahat hissetmelerini sağlamalı (karmaşa duygusuna neden olan çeşitli etkinliklerin aynı sayfada yer aldığı araçlardan çok, boş alanların bırakıldığı araçların kullanımı; öğrencilerin kendi kültürleriyle ilişkilendirdikleri resim ve metinlerin kullanımı; öğrencileri sürekli sınamayan bir yaklaşım; biçimsel olmayan söylem özellikleri, etken ses, samimi ifadeler),

- Öğrencilerin güvenlerini geliştirmeli ve başarıma duygusu vermeli (uyarıcı aynı zamanda geliştirici görevlerle öğrencileri var olan yetkinliklerinin ötesine itecek özellikte olmalı),

- Öğrenciyi özgün dil kullanımına yönleltmeli (planlanmış, planlanmamış, yarı-planlanmış söylem içeren dil girdisi),

- Öğrencilere hedef dili iletişimsel amaçlar için kullanma olanağı tanınmalı (etkileşim içeren etkinlikler, bilgi açığı etkinlikleri vb.); bireysel uygulamaya olanak tanınmalı,

- Sağ-sol beyin işlevlerini uyaran etkinlikler içermeli,

- Öz-değerlendirmeye olanak tanınmalı,

- Öğrencilerin kültürel farkındalık ve duyarlık geliştirmelerine yardımcı olmalı,

- Dil kullanımının gerçekliğini yansıtmalı,

- Öğrencilere dili kullanacakları koşullara benzer biçimlerde öğrenme için yardım etmeli.

Araçlar hazırlanırken;

- Öğretimin olumlu etkilerinin genellikle geciktiği dikkate alınmalı (etkili üretim hemen beklenmemeli),

- Öğrencilerin öğrenme biçimlerinin farklı olduğu göz önünde bulundurulmalı (öğrencilerin baskın olduğu yönler-görsel; işitsel; duyu devinimsel; deneyimsel; çözümleyici; küresel; bağımlı; bağımsız - için hazırlıklı olunmalı),

- Öğrencilerin duyuşsal eğilimlerinin farklı olabileceği dikkate alınmalı (değişke ve seçim sunulmalı).

Ders Kitapları ve Araç Uyarılama

Araç geliştirmenin etkinlik alanlarından biri de dil öğretiminde kullanılan ders kitaplarıdır. Dil öğretimi alanında ders kitabı kullanımına ilişkin iki farklı görüş bulunmaktadır: Birinci görüşe göre, yabancı dil öğretiminde ders kitabının kullanılması gerekirken diğer görüşe göre ders kitabından bağımsız bir dil öğretimi yapılmalıdır.

Ders kitabı kullanımını savunanlara göre, araçları sunmanın en uygun yolu bir ders kitabı kullanmaktır. Ders kitabı, tutarlılık ve sürekliliğin sağlanmasına yardım eder, öğrenciye dizgellik ve bağdaşıklık sunar. Ders kitabı, öğrenci için bir rehberdir, aynı zamanda bir başvuru kaynağıdır. Öğretmenlere hazırlık, öğrencilere gözden geçirme anlamında bir destektir. Öte yandan ders kitabı kullanımı karşıtları, dil öğelerine ayrılan süre ve dil deneyimi çerçevesinde ders kitabının yüzeysel ve indirgeyici olduğunu düşünürler. Ders kitabı tüm kullanıcılarının gereksinimlerini karşılayamaz; sınırlandırıcıdır ve esnek değildir. Ders kitabında sunulan konular ya da görsel araçlar güncelliklerini yitirebilirler. Bunun yanı sıra ders kitabı öğretmenin girişim gücüne ve yaratıcılığına ket vurur (Mezzardi, 2003:95-96; Tomlinson, 2001:67).

Ders kitabı kullanımına ilişkin bu iki karşıt görüşü uzlaştırmaya yönelik bir çözüm önerisi **araç uyarlamadır** (materials adaptation). Araç uyarlama, var olan araçların özel koşullar, öğrenciler ya da öğretmenler için daha kullanışlı duruma getirilmesi amacıyla değiştirilmesini ya da yeniden biçimlendirilmesini içerir (McDonough ve Shaw, 2003; McGrath, 2002; Tomlinson ve Masuhara, 2004). Aracın öğretim koşullarıyla ya da öğrencilerle uyuşmadığı durumlarda; yöntemi, dilsel içeriği, konuları, beceri dengeleri, dilsel öğelerinin sıralanışı ve kültürel içeriği uyarlama teknikleriyle biçimlendirilebilir. Ders kitabı uyarlamada, kitapta yer alan etkinliklerin kimilerinin çıkarılmasını, bunların yerine yenilerinin oluşturulmasını ya da başka kaynaklardan alıntılar yapılmasını içeren, özellikle öğretmenlerin etkin olduğu bir süreç söz konusudur. Islam ve Mares (2003:91), araç uyarlama tekniklerini, *ekleme*, *çıkarma*, *basitleştirme*, *yeniden düzenleme* ve *araç değiştirme* olarak belirler.

Ekleme tekniği, *çoğaltma* ve *genişletme* alt teknikleriyle uygulanır. *Çoğaltma*, öğretmenin ders kitabına aynı türden araçlarla niceliksel bir ekleme yapmasıdır. *Genişletme*, farklı türden araçlar eklemeyi, başka bir deyişle niteliksel artırmayı içerir.

Çıkarma niceliksel ve niteliksel eksiltme biçiminde gerçekleştirilir. Sözelimi öğretmen, ders kitabındaki dilbilgisi alıştırmalarına ilişkin soru sayısını azaltabilir ya da söyleyiş odaklı etkinliklerin öğrencilerin akıcılığını engellediğini düşünerek bu etkinliklerden kimilerini çıkartabilir.

Basitleştirme, öğretmenin yönergeleri ya da metinleri daha basit duruma getirmesi işlemidir. Bu işlemi gerçekleştirirken metnin ya da yönerge dilinin özgülüğünün korunması dikkat edilmesi gereken bir noktadır.

Yeniden düzenleme etkinliklerin sıralanışına ilişkin düzenlemeler yapmayı içerir.

Araç değiştirme, öğretmenin kitapta yer alan herhangi bir metnin ya da görsel aracın yerine başka bir araç kullanabilmesidir. Öğretmen, öğrencilerin ilgilerini çekebilecek farklı

bir resim ya da okuma metni sunabilir. Bunun yanı sıra amaçla bağlantılı olarak dinleme etkinliğinin yerini okuma etkinliği alabilir.

Özel teknikler gerektirmekle birlikte ‘araç uyarlama’ bir araç geliştirme işlemidir. Dolayısıyla genel araç geliştirme süreci araç uyarlama için de geçerlidir.

Araç Geliştirme Süreci

Öğrencilerin ve öğretmenlerin istek ve gereksinimleri, eğitim siyasaları ve yerel koşulların gerektirdikleri araç geliştirmeyi yönlendiren temel öğelerdir. Gereksinimlerin belirlenmesi araç geliştirmenin yalnızca başlangıç aşamasını oluşturur. Araçların tasarlanması ya da uyarlanması dizgeli bir işlem süreci gerektirir. Joly ve Bolitho (1998) araç geliştirme sürecinde yararlanmak üzere genel bir çerçeve belirler:

- Araç için gereksinim belirlenmesi (öğretmen-öğrenci tarafından),
- Gereksinim duyulan konuyla ilgili bir araştırma yapılması (dil, anlam, işlev, beceri),
- Yeni aracın uygun bağlamlara yerleştirilmesi,
- Aracın uygun etkinliklerle, alıştırmalarla ve yönergelerle sunulması,
- Üretim – yazma,
- Kullanım (sınıfta),
- Değerlendirme.

Tomlinson ve Masuhara (2004:20), araç üretme - yazma aşamasına gelindiğinde dizgeli bir biçimde çalışılmasını önerirler ve geliştirmeye açık bir taslak sunarlar:

- Dil öğrenme kuramları,
- Öğrenci özellikleri (yaş, öğrenci sayısı vb.),
- Hedefler (kazandırılması amaçlanan davranışlar),
- Öğretim işlemleri (etkinlikler),
- Çerçeve (etkinlik türlerinin sıralanması).

Araç Değerlendirme

Araç değerlendirme, bir dizi öğrenim aracının değerinin ölçülmesini içeren bir işlem sürecidir. Bu süreç, aracın onu kullanan kimselerin üzerindeki etkilerine ilişkin yargılarda bulunmayı içerir. Araç değerlendirme ile araçların;

- Öğrencilere olan yardımı,
- Geçerliliği,
- Güvenirliği,

- Öğrenci ve öğretmenlere ilginç gelmesi,
- Öğrencileri güdüleyebilmesi,
- Kısa süreli ve uzun süreli öğrenmeye ilişkin değeri,
- Öğretmene hazırlık, uygulama ve değerlendirme aşamalarındaki yardımı,
- Esnekliği (öğretmenin başka bir bağlamda uygulayabilmesi için araçların içeriğinin kolay olması) ölçülebilir (Tomlinson, 2003:15-16; Tomlinson ve Masuhara, 2004:1).

Araç Değerlendirme Türleri

Araç değerlendirmenin pek çok türü vardır. Bütün araç değerlendirme türlerine temel ilkeler getirmek olasıdır. Ancak bütün türlere uygulanan işlemlere ilişkin genellemeler yapmak olası değildir. Değerlendirme amaca, zamanlamaya, çalışanlara ve biçimsel işlemlere göre değişebilir. Öğrenciler, öğretmenler, editörler ya da araştırmacılar araçlara ilişkin değerlendirmeler yapabilirler. Araçları *kullanmadan önce, kullanım sırasında ve kullandıktan sonra* değerlendirmek olasıdır (McGrath, 2002: 179; Tomlinson, 2003a: 23-26).

Kullanım Öncesi Değerlendirme

Kullanım öncesi değerlendirme, araçların kullanıcılar için olası değerine ilişkin yordamalar yapmayı içerir. Bu değerlendirme türü çoğu zaman izlenimseldir, ayrıca öznelir. Ölçüte dayalı bir değerlendirme yapmak özneliği aza indirgeyebilir, daha ilkeli, dizgeli ve güvenilir bir değerlendirmeye olanak tanır. Ölçüte dayalı değerlendirmede, aynı aracı iki ya da daha fazla değerlendirici birbirlerinden bağımsız olarak değerlendirirler ve ardından sonuçlar arasındaki farka bakılır. Bu işlem değerlendirmeye nesnellik kazandırır.

Kullanım Aşamasında Yapılan Değerlendirme

Bu değerlendirme, araçların kullanımları sırasında değerlerinin ölçülmesini içerir. Yordama yerine ölçme kullanıldığı için kullanım öncesi değerlendirmeye göre daha nesnel ve güvenilirdir. Kullanım aşamasında yapılan değerlendirmede ölçülebilenler sınırlıdır. Bununla birlikte aşağıdaki maddeleri ölçmek olasıdır:

- Yönergelerin açıklığı,
- Metinlerin anlaşılabilirliği,
- Ödevlerin inandırıcılığı,
- Görevlerin başarılabirliği,
- Araçların uygulanabilirliği,
- Araçların öğretilebilirliği,
- Araçların esnekliği,
- Araçların güdüleme gücü.

Yukarıda sayılanlar açık uçlu, izlenimsel gözlemler sırasında etkili olabilir. Ancak güvenilirlik, bir ölçüte odaklanıldığında ve önceden hazırlanmış ölçme araçlarıyla elde edilebilir.

Kullanım Sonrası Değerlendirme

Kullanım sonrasında yapılan değerlendirme, aracın kullanıcılar üzerindeki güncel etkilerini ölçebildiği için en anlamlı değerlendirme türüdür. Güdülenme, etki, başarabilme ve anlık öğrenmeye ilişkin kısa süreli etkileri ölçebildiği gibi kalıcı öğrenmeye ve uygulamaya ilişkin uzun süreli etkileri de ölçülebilir. Kullanım sonrası değerlendirme aşağıdaki soruları yanıtlatabilir.

- Öğrenciler araçları kullanmaya başlamadan önce bilmedikleri neyi biliyorlar?
- Öğrenciler araçları kullanmalarına karşın neyi bilmiyorlar?
- Öğrenciler araçları kullanmaya başlamadan önce yapamadıkları neyi yapabiliyorlar?
- Öğrenciler araçları kullanmalarına karşın neyi yapamıyorlar?
- Araçlar öğrencileri sınavlara ne ölçüde hazırlıyor?
- Araçlar öğrencileri kurs (öğretim dönemi) sonrasında hedef dil kullanımına ne ölçüde hazırlıyor?

Kullanım sonrası değerlendirme, araçların kullanımlarının güncel sonuçlarının ölçülmesini içerir. Bu değerlendirme, araçları kullanmaya, uyarlamaya ya da değiştirmeye ilişkin güvenilir kararlar alabilmek için veri sağlar.

Araçların kullanım sonrası etkilerini ölçme yolları çeşitlidir:

- Araçlarla 'öğretilenlerin' sınanması,
- Öğrencilerin 'yapabildiklerinin' sınanması,
- Büyük ölçekli sınavlar,
- Görüşmeler,
- Anketler,
- Kullanıcılar tarafından gerçekleştirilen ölçüte dayalı değerlendirmeler,
- Kurs sonrası günceleri,
- Kurs sonrasında öğrencilerin 'izlenmeleri',
- Kurs sonrasında ilgililerin ve eğitimcilerin öğrenciler hakkındaki raporları.

Kullanım sonrası değerlendirmenin temel sorunları, bu değerlendirme türünün zaman alması ve değerlendirmenin güvenilir etkilerini ölçmede uzmanlık gerektirmesidir.

Araç Değerlendirmede Ölçüt Geliştirme

Dil öğretimi alanyazınında değerlendirme ile ilgili araçların çokluğu dikkat çekicidir. Tomlinson (2003a:26), araç değerlendirme için tek bir model çerçeve olamayacağını vurgular. Kullanılan çerçeveyi değerlendirme nedenleri, amaçları ve koşulları belirlemelidir. Araç değerlendirmede, değerlendirme ölçütleri belirlemek önemli bir yöndür. Dil öğrenme kuramlarından yola çıkarak bir takım evrensel ölçütler geliştirmek ve her araca uyarlamak olasıdır. Sözelimi yönergelerin anlaşılabilirliğine ilişkin bir değerlendirme sorusu her araca uyarlanabilecek evrensel bir ölçüttür. Tomlinson (2003a:27-32), dil öğrenme kuramlarının, araç geliştirmede olduğu gibi, araç değerlendirme için de temel ilkeler sunabileceğini belirtir. Araç değerlendirmede evrensel ölçütlerin yanı sıra özgül ölçüt grupları belirlemek olasıdır:

Araçlara Özgü Ölçütler: Kullanılan özel araçların (görsel - işitsel araçlar, kitaplar vb.) niteliklerine ilişkin ölçütler.

İçeriğe Özgü Ölçütler: Araçların konularına ilişkin ölçütler.

Yaşa Özgü Ölçütler: Hedef dil öğrencilerinin yaşlarına; bilişsel ve duyuşsal özelliklerine vb. ilişkin ölçütler.

Yerel Ölçütler: Aracın kullanım ortamına uygunluğuna ilişkin ölçütler.

McGrath (2002:31-32), araç değerlendirmede ölçüt sorununa değinerek genel ve özgül ölçütler oluşturulabileceğini belirtir. McDonough ve Shaw (2003:61), iç değerlendirme ve dış değerlendirme ölçütleri belirler. Alanyazında ölçüt tanımlamalarında farklı adlandırmalar yapılmasına karşın içerikler ve amaçlar benzeşmektedir. Öte yandan, değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesi gerekliliği, üzerinde uzlaşılan ortak konudur.

Dil Öğretiminde Güncel Eğilimler ve Araç Geliştirme

1980'li yıllardan günümüze, kuralcı dil öğretim yöntemlerinden, öğrenme ve öğretme süreçlerinin çok yönlü algılanmasını içeren bir dil öğretimi anlayışına doğru bir devinim gözlenmektedir. Başka bir deyişle 'tek' bir kuramsal gönderimle sınırlanan dil öğretim anlayışından uzaklaşmıştır. Küresel yöntem arayışı ve anlayışı, yerini farklı koşullara ve gereksinimlere göre biçimlendirilebilen dil öğretim yaklaşımlarına bırakmıştır (Brown, 2001a; Richards ve Rodgers, 2001). Bununla birlikte yabancı dil öğretiminde dönemler oluşturan çoğu kuramsal gönderim yöntem-sonrası dil öğretim yaklaşımlarında yeniden biçimlenerek karşımıza çıkmaktadır. Sözelimi, kökeni 1960'lı yıllara uzanan ve öğrencinin ruhbilimsel özelliklerinin öne çıkarıldığı *İnsancıl-Duyuşsal Yaklaşımların* kuramsal gönderimleri, günümüz dil öğretiminde öğrencinin gereksinimlerine, öğrenme biçemlerine ve amaçlarına odaklanan tekniklerle yeniden biçimlenerek dil öğretim araçlarına yansır. Öte yandan *İletişimci Yaklaşımın* (1970) temel ilkeleri olan iletişim, anlam ve görev ilkeleri,

Göreve Dayalı Dil Öğretimi ya da *Etkileşimsel Dil Öğretimi* gibi *İletişimcilik* uzantılı yaklaşımların ortak paydalarıdır. Buna koşut olarak anlamlı ve amaçlı dil kullanımına olanak tanıyan ve görev ögesi içeren etkinliklerin yer aldığı dil öğretim araçları öğrenciye sunulmaktadır. Krashen'in *Yönlendirme Modelinde* (1981, 1982, 1985) betimlediği 'öğrenim' ve 'edinim' süreçlerine ilişkin tartışma halen sürüyor görünmektedir. Bir yanda dilin açık öğretimine yönelik ve biçim odaklı araçların öğrencinin kendi öğrenmesini planlamasına ve güdülenmesine yardım edeceği düşünülmektedir. Diğer yanda edindirme amacına yönelik olarak, öğrencinin dil kullanım gerçekliğiyle yüz yüze kalması için özgün dinleme ve okuma metinlerinin araçlarda yer alması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Kimi araçlarda göreve ya da metne dayalı bir yaklaşımla dil deneyimine odaklanmanın öne çıktığı; kimi araçlarda ise dilsel farkındalık etkinliklerinin yer aldığı görülmektedir. Çoğu ders kitabı biçim odaklı öğretim temelinde iletişim etkinliklerine yer veren bir yaklaşımla geliştirilmiştir (Tomlinson, 2001). Araçlarda görülen çok yönlülüğü, yabancı dil öğretimindeki değişimlerin ve aynı zamanda araç geliştirmenin uygulamaya somut yansımaları olarak değerlendirmek olasıdır.

Kaynakça

- Brown, D. 2001. English Language Teaching in the Post-Method Era: Toward Better Diagnosis, Treatment, and Assessment (Ed. R. Carter ve D. Nunan içinde) *The Cambridge Guide to Teaching English to Speakers of Other Languages*. s.9-19.
- Brown, D. 2001a. *Teaching by Principles An Interactive Approach to Language Pedagogy*. 2. Baskı. New York: Longman.
- Carter, R. ve Nunan, D. (Ed.). 2001. *The Cambridge Guide to Teaching English to Speakers of Other Languages*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cook, V., 2001. *Second Language Learning and Language Teaching*. 3. Baskı. London: Hodder Arnold.
- Gass, S. M. ve Selinker, L. 2001. *Second Language Acquisition*, 2. Baskı. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Hidalgo, A. C., Hall, D. ve Jacops, G. M. 1995. *Getting Started: Materials Writers on Material Writing*. Singapore: RELC.
- Islam, C. ve Mares, C. 2003. *Adapting Classroom Materials* (Ed. B. Tomlinson içinde) *Developing Materials for Language Teaching*. s. 86-103.
- Joly, D. ve Bolitho, R. 1998. *The Process of Material Writing* (Ed. B. Tomlinson içinde) *Materials Development in Language Teaching*. s. 90-116.

- McDonough, J. ve Shaw, C. 2003. *Materials and Methods in ELT: A Teacher's Guide*. 2. Baskı. Oxford: Blackwell Publishers.
- McGrath, I. 2002. *Materials Evaluation and Design for Language Teaching*. Edinburg: Edinburg University Press.
- Mezzardi, M. 2003. *I Ferri del Mestiere*. Perugia: Edizioni Guerra- SOLEIL
- Mitchell, R. ve Myles, F. 1999. *Second Language Learning Theories*. London: Arnold.
- Richards, J. 2001. *Curriculum Development in Language Education*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Richards ve Rodgers. 2001. *Approaches and Methods in Language Teaching*. 2. Baskı. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tomlinson, B. (Ed.). 1998. *Materials Development in Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Tomlinson, B. 2001. *Materials Development* (Ed. R. Carter ve D. Nunan içinde) *The Cambridge Guide to Teaching English to Speakers of Other Languages*. s.66-72.
- Tomlinson, B. (Ed.). 2003. *Developing Materials for Language Teaching*. London: Continuum Publishing.
- Tomlinson, B. 2003. *Are Materials Developing?* (Ed. B. Tomlinson içinde) *Developing Materials for Language Teaching*. 1-15.
- Tomlinson, B. 2003a. *Material Evaluation* (Ed. B. Tomlinson içinde) *Developing Materials for Language Teaching*. 16-36.
- Tomlinson, B. ve Masuhara, H. 2004. *Developing Language Course Materials*. Singapore: RELC.